

Християнски възглед за творението **Тодор Велчев, сдружение ХАРТА**

Израснали сме с насадената представа за несъвместимост или, най-малкото, враждебност между наука и религия. Тази представа се споделя масово от невярващите, но за съжаление и от вярващите. Предубежденията са взаимни. Невярващите обикновено свързват християнството с църковните процеси срещу Бруно и Галилей, с отричането на прогреса на модерната наука. Вярващите, от своя страна, гледат подозрително на науката като „конкурент“ на Библията в познаването на света и в изграждането на нашия светоглед. Истината е, че на нас ни липсва един задълбочен, балансиран християнски възглед за сътворения свят, за творението. Ще се опитам да очертая неговите принципи.

I. Основи на християнския възглед за творението: учение за Откровението

Традиционната християнска мисъл в лицето на Тертулиан или Кеплер, например, разграничава „Двете книги“ на Откровението: два начина, по които Бог ни се открива – общо (чрез природата) и специално (чрез Библията) откровение. Въз основа на общото откровение ние придобиваме научни познания, а чрез специалното – богословски. Тъй като са откровения от един и същ, съвършен и неизменен Бог, те би трябвало да бъдат в единство; да се подкрепят взаимно, без да си противоречат (Пс. 19:1, Рим. 1:20).

Същевременно, природата е откровение на един трансцендентен, съвършено различен Бог и затова:

- не може да Го разкрие в пълнота
- говори за Него неявно, косвено, чрез подобия или принципи

II. Възникване и развитие на проблема „наука - религия“

1) Проблемът „наука - религия“ като феномен на Модерната епоха

Докато научните знания били ограничени, несистематизирани или, по-точно, не били обособени в самостоятелна дисциплина със своя терминология и методи, напрежение между наука и вяра нямало. Науката била дял, подчинена дисциплина на богословието. „Еманципацията“ ѝ и удивителните ѝ успехи през XVI-XVIII век (т.нар. Първа научна революция) променили нещата:

- Много явления, които преди с лекота се обявявали за чудеса, сега се обясняват с естествени причини.
- На фона на безкрайните богословски спорове и разделението на християнския свят около и след Реформацията, науката си спечелила допълнителен авторитет с обективните си, точни методи, водещи до универсално познание. Успоредно с това се засилва недоверието в авторитета на Църквата, а след това и на Библията.

Така възниква проблемът „наука – религия“, който е бил непознат на библейските автори и на поколения християни до Новото време.

2) Опити за християнски решения на проблема

- Решението на протестантския либерализъм: Научните знания имат приоритет и по-висок авторитет от богословските. Всички богословски познания трябва да се извеждат от и тълкуват в светлината на научните открития. Например, отрича се възможността за случване на чудеса.
- Решението на неоортодоксализма: Няма пряка връзка между научни и богословски познания. Познаването на Бога няма нищо общо с обективните подходи. Карл Барт, например, отрича напълно „естественото богословие“ (в пряко противоречие с думите на ап. Павел в Рим. 1:20) и твърди, че от природата не можем да узнаем нищо за Бога. Затова няма и не може да има противоречие между научни теории и библейското учение.
- Решението на фундаментализма: Богословските знания имат приоритет и по-висок авторитет от научните. Всички научни познания и теории, които влизат в противоречие с богословските ни разбирания, трябва категорично да бъдат отхвърлени. Основните знания за природата могат да бъдат извлечени от Библията, а научните изследвания могат да играят само спомагателна роля. Типичен представител на съвременния фундаментализъм е т.нар. течение „научен креационизъм“, развиващо дейността си предимно в САЩ.

III. Целта и езикът на Библията и научните теории

Представените по-горе решения не са убедителни не само защото изпадат в една или друга крайност, а защото смесват целите и езика на „двете книги на Откровението“. (Исклучение прави неоортодоксализмът, но той пък разрушава единството на Откровението и така ни представя друг, различен от библейския Бог.) Смятам, че много недоразумения отпадат, ако имаме правилна представа за целите и езикът на библейските автори, когато в Писанията си засягат природни явления или факти.

- 1) Интересът на библейските автори е насочен не към устройството на света, а към *отношенията „Бог - творение“ и „Бог - човек“*. Те изобщо не са си поставяли за цел да опишат как точно е възникнало всичко и как точно е устроена природата, а да посочат Кой е нейният Творец и какви са Неговите изисквания към човека. (Сравнете езическите митове за Сътворението и краткия, „телеграфен“ стил на автора на Битие 1 глава.) Следователно, в Библията няма да открием „теория на Сътворението“, в съвременния смисъл на думата „теория“.
- 2) Библейските автори използват *феноменологичен език*, типичен за преднаучната епоха. Те са живели далеч преди оформянето на науката с нейните методи и теории и преди възникването на

проблема „наука – религия“. Когато говорят за природните явления, те понякога се изразяват твърде поетично, почти по детски (от съвременна гледна точка), даващи израз на почудата си от това, което виждат, без да се стремят да го облечат в научни термини (да не говорим, че такива не е имало).

Следователно, в Библията няма да открием аналог на съвременните научни понятия.

- 3) Библейските автори разкриват Божия замисъл за творението и водят спор не с научни теории, а с *езическите представи за божественото*. Така Битие 1 глава не е „библейско научно описание на Сътворението“, а древно апологетично произведение, полемика с египетската и вавилонска митологии. Важният проблем за неговия боговдъхновен автор не е бил каква е коректната оценка за възрастта на Вселената, а поклонението на Амон Ра или на Мардук.
- Следователно, в Библията няма да открием критика на науката.

IV. Наука и християнски светоглед

Колкото и пестелив да е библейският разказ за Сътворението, той ни показва какъв Бог стои зад чудния свят, в който живеем. Божиите атрибути, чертите на Неговия характер, ни дават *принципи* за изграждането на християнския възглед за творението, чрез които можем да преценяваме изводите от научните теории.

1) Принципи на Сътворението и Божият характер според Библията

- Сътворението от нищо (Бит. 1:1, Рим. 4:17) ни говори за един **трансцендентен** Бог.
- Сътворението без съпротива и преодоляване на сили (Бит. 1:3,11,14, Кол. 1:17, Евр. 1:3) ни говори за един **суверенен** Бог.
- Сътворението според разумен замисъл (Бит. 1:14,26, Йоан 1:1-3) ни говори за един **премъдър** Бог.
- Сътворението в последователност и според определен план (Бит. 1 и 2 глава) ни говори за един **динамичен** Бог.
- Сътворението както със свръхестествени, така и с естествени средства (Бит. 1:20,24, 2:7) ни говори за един **неограничен** Бог.
- Сътворението без грешки и пропуски (Бит. 1:10,18,21,31) ни говори за един **съвършен** Бог.

Такъв доста подробен „портрет“ на Бога можем да извлечем само от принципите, според които е сътворен светът.

2) Християнският светоглед като необходима рамка на нашите научни познания и теории

Двете книги на Откровението са в хармония помежду си. Всяка една от тях **косвено** подкрепя другата. Но всяка една от тях е **недостатъчна** по отношение на целите на другата. Научните познания са недостатъчни, за да познаем истинския Бог. Библията не ни дава достатъчни знания за Вселената и природата, от които можем да градим научни теории. Но като съвършено и безпогрешно Откровение за истинския Бог, Библията ни дава **светогледна рамка**, в която да поставим и да преценяваме натрупващите се научни знания и теории. Като пример за гореказаното, нека се спрем накратко на

V. Християнските предпоставки на модерната наука

Въз основа на разработването на християнския светоглед през и след Реформацията се формира модерната наука (нещо, с което християните могат да се гордеят). Ето три принципа, на чиято основа става това:

- Като творение на всемогъщ и премъдър Бог, природата е подчинена на универсални и рационални закони.

От това християнско разбиране следва *универсална приложимост* на природните закони и възможността те да бъдат формулирани на *математически език*, най-изтънченото творение на човешката логика.

- Като творение на трансцендентен Бог, природата не е божествена и е напълно отделена от Бога.

От това християнско разбиране следва приложимостта на *експерименталния подход*, в който няма нищо богохулно. На човека е дадена известна свобода да се намесва в природата и да я „обладава“ (Бит. 1:28).

- Като Божий образ и Божий наместник в света, човекът е способен и призван да анализира и познава физическата реалност.

От това християнско разбиране следва принципната *познаваемост на света* и възможността за научен прогрес.

Конспективно изложение на дискусиата, състояла се в Първа Евангелска църква, София, на 25 февруари 2007 г.